

Verksamhetsrapport

efter kvalitetsgranskning av
bedömning och betygssättning vid den fri-
stående gymnasieskolan JENSEN Gymnasium
i Västerås kommun

Innehåll

Inledning

Bakgrundsuppgifter om JENSEN Gymnasium

Resultat

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av bedömning och betygssättning i grund- och gymnasieskolan under hösten 2013¹. Granskningen vid JENSEN Gymnasium i Västerås kommun ingår i detta projekt.

JENSEN Gymnasium besöktes den 9-11 oktober 2013. Ansvariga inspektörer var undervisningsråden Lotta Hedén och Marita Bergman. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av bedömning och betygssättning i grund- och gymnasieskolan genomförs i totalt 14 kommunala skolor och 9 fristående skolor. Dessa har valts bland skolor som ingår i omrätningsomgång fyra (Skolinspektionens omräkning av nationella prov gjordes 2012 för fjärde gången som en del av ett regeringsuppdrag). De 32 grundskolor och 14 gymnasieskolor med störst avvikelse mellan nationella prov och betyg i något av ämnena svenska, engelska eller matematik har utgjort ett första urval. Bland dessa har sedan de 16 grundskolor och sju gymnasieskolor valts som har störst avvikelse i omräkningen.

När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Den enskilda verksamhetsrapporten kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

¹ För information om Skolinspektionens kvalitetsgranskningar, se www.skolinspektionen.se

Bakgrundsuppgifter om JENSEN Gymnasium

Allmänt om skolan

JENSEN Gymnasium är en gymnasieskola med cirka 270 elever fördelade på fyra program; ekonomiprogrammet, handels- och administrationsprogrammet, naturvetenskapsprogrammet och samhällsvetenskapsprogrammet. Skolan är belägen i centrala Västerås.

Skolan leds av en rektor som har stöd av två biträdande rektorer som var och en har ansvar för två av skolans program. När det gäller betyg och bedömning delas ansvaret mellan alla i skolledningen. Det finns även programlag och ämneslag. I de olika ämneslagen finns ämnesutvecklare som leder arbetet utifrån de olika ämnes- och kursplanerna. Ämneslagsmöten äger rum en gång i månaden.

Betygsstatistik

Enligt skolans lokala betygsstatistik för vårterminen 2013 nådde 94 procent av eleverna kunskapskraven i kurserna Engelska 5, i kursen Matematik 1a var motsvarande andel 75 procent, i kursen Matematik 1b var andelen 66 procent och i kursen Svenska 1 nådde 93 procent av eleverna kunskapskraven. För kursen Matematik 1c som lästes av eleverna höstterminen 2012 var det 100 procent av eleverna som nådde kunskapskraven.

Statistik som belyser motsvarande resultat på nationell nivå saknas.

Jämförelse betyg – nationella kursprov

Enligt skolans sammanställning av resultat på nationella kursprov för aktuella kurser vårterminen 2013 nådde samtliga elever som gjorde de nationella proven ett godkänt provresultat i Engelska 5, Matematik 1b och Svenska 1. I kursen Matematik 1a var det 70 procent av eleverna som nådde ett godkänt provresultat. För kursen Matematik 1c var det 91 procent av eleverna som nådde ett godkänt provresultat höstterminen 2012.

Kursprov/Termin	Ht 2012				Vt 2012			
	JENSEN Gymnasium		Riket		JENSEN Gymnasium		Riket	
	Lä	Hö	Lä	Hö	Lä	Hö	Lä	Hö
Engelska 5			17,8	8,0	9,1	26,1	10,4	15,2
Matematik 1a			3,4	21,2	3,7	33,3	1,2	44,3
Matematik 1b			4,3	19,7	-	67,7	0,9	38,1
Matematik 1c	-	33,3	2,2	11,9			1,4	23,7
Matematik A			-	31,0			1,0	28,7
Svenska 1/Svenska som andraspråk 1			12,1	21,8	34,3	11,4	13,1	20,7

Andel elever med lägre respektive högre kursbetyg i förhållande till resultat på nationella kursprov vid JENSEN Gymnasium i jämförelse med motsvarande andelar i riket. (Källa: Skolverket)

Offentlig statistik över relationen mellan elevernas resultat på nationella prov och deras kursbetyg vårterminen 2012 visar att för Engelska 5 var det 65 procent av eleverna som fick samma betyg på det nationella provet och på kursen. 9 procent fick ett lägre kursbetyg jämfört med provbetyget, medan 26 procent fick ett högre kursbetyg. I matematikkursen 1a fick 63 procent av eleverna samma betyg på såväl nationellt prov som kursbetyg medan 33 procent fick ett högre kursbetyg. I kursen Svenska 1 fick 54 procent av eleverna samma betyg på det nationella provet som kursbetyg. 34 procent fick lägre kursbetyg jämfört med provbetyget, medan 11 procent fick ett högre kursbetyg.

Jämförelse skolans rättning av nationella kursprov och Skolinspektionens omrättning

JENSEN Gymnasium Västerås har ingått i det urval skolor av vilka Skolinspektionen omrättat nationella prov. I JENSEN Gymnasiums fall är det nationellt kursprov i Engelska 5 som har omrättats. Omrättningsresultat i relation till den ursprungliga rättningen redovisas på delprovsnivå. För att ta del av Skolinspektionens omrättning se: <http://www.skolinspektionen.se/sv/Beslut-och-rapporter/Publikationer/Rapporter-till-regeringen/>

För information om Skolinspektionens omrättning se slutet av denna rapport.

Resultat

1. Beslutar lärare om betyg med utgångspunkt i de krav som anges i styrdokumentet?

1.1 Använder läraren kontinuerligt formativ bedömning² för att stärka elevernas kunskapsutveckling?

Här undersöks om lärarna informerar eleverna om de grunder som tillämpas vid bedömning och betygssättning. Vidare undersöks om lärarna planerar för och genomför kontinuerliga bedömningar av elevernas kunskaper. Om lärarna samtalar med eleverna kring deras kunskapsutveckling och hur de kan påverka sin kunskapsutveckling undersöks också.

I skollag och läroplan finns bestämmelser om hur eleverna och deras vårdnadshavare ska informeras om elevens kunskapsutveckling. Bestämmelserna anger det minimum av tillfällen då eleverna ska ges information.

Av Skolverkets allmänna råd framgår att läraren för egen del redan i planeringen av undervisningen bör identifiera vilka delar av kunskapskraven som bedömningen ska utgå från i det aktuella ämnesområdet och avgöra hur eleverna ska få visa sina kunskaper. Lärarna bör också kontinuerligt ge återkoppling på elevernas arbete och tydliggöra vad som behöver utvecklas vidare.

Av forskning och erfarenhet framgår bland annat att eleverna behöver förstå syftet med undervisningen, känna sig delaktiga i syftet och hur bedömningar görs. Det är gynnsamt att på olika sätt göra eleverna förtroga med bedömningspraxis genom att låta eleverna bedöma egna och andras arbete. Att eleverna bedömer egna och andras arbeten kan också bidra till att eleverna blir mer förtroga med hur uppgifter kan lösas med olika kvalitet.

Allmänt

Varje lärare visar och förklarar kunskapskraven för eleverna inför kursstart. Flertalet lärare gör sedan en kontinuerlig koppling till kunskapskraven inför varje nytt arbetsområde. Enligt skolledningen är det också tydligt utsagt att varje uppgift som eleverna får ska åtföljas av de kunskapskrav som uppgiften ifråga avser att bedöma vilket även bekräftas av intervjuade elever. Enligt rektorn är eleverna vana vid detta arbetssätt.

² "En bedömningsprocess som kännetecknas av att målen för undervisningen tydliggörs, att information söks om var eleven befinner sig i förhållande till målen och att återkoppling ges som talar om hur eleven ska komma vidare mot målen." Skolverkets stödmaterial 2011 "Kunskapsbedömning i skolan", sid 16.

Skolan har en tydlig struktur och rutiner för hur elever ska ges kontinuerlig feedback om hur det går för dem i deras kunskapsutveckling och vad de kan utveckla för att nå längre. I varje kurs får eleverna ett "halvtidssamtal" med undervisande lärare där detta redovisas. Varje elev har också ett utvecklingssamtal med sin coach (mentor) en gång per termin. Efter varje uppgift som betygsätts får eleverna ofta muntlig information av läraren om hur det gick för dem och vad de kan förbättra. Skolan använder sig också av ett digitalt system där samtliga lärare skriver in kommentarer till eleven, både efter varje betygsatt uppgift men också vid halvtidssamtal och utvecklingssamtal. Systemet används av både elever, vårdnadshavare, lärare, coacher (mentorer) och skolledningen. Samtliga kommentarer sparas under hela elevens skolgång så att eleven kan gå tillbaka och se vad han eller hon presterat i varje kurs och vilka betyg och kommentarer varje uppgift har åtföljts av.

Flera intervjuade lärare understryker att det är elevens utveckling under kursens gång som är viktig. Ett prov i kursens början behöver inte betyda lika mycket som ett prov i slutet av terminen om det är samma förmåga som testas på båda proven. Flertalet intervjuade elever har förstått den här tankegången om progression i kunskapsinhämtningen.

Skolan har just börjat med ett nytt program i det digitala systemet där läraren kan dela dokument med eleven digitalt och ge kommentarer direkt i dokumentet som eleven då kan ändra.

Lärarna ger också exempel på hur de ger råd till eleverna om deras kunskapsutveckling under lektionstid. Flertalet intervjuade elever säger att de alltid kan fråga läraren under lektionen om sitt arbete och att de då får feedback på det de håller på med.

Undervisningen kan också, enligt flera intervjuade lärare, ändras av den formativa bedömningen, till exempel kan den leda till repetition av moment när lärarna märker att inte alla elever har förstått.

Intervjuade elever är överlag nöjda med den information de får av sina lärare, de vet hur de ligger till och vad som krävs för att nå ett högre betygssteg. Flertalet elever säger sig också veta ganska väl vad som är deras svaga respektive starka sidor i respektive ämne. Inspektörerna skönjer dock i de enskilda elevintervjuerna en tendens till att ju högre betyg en elev har fått i de olika ämnena, ju nöjdare är eleven ifråga med den information och den återkoppling som har getts. Enligt skolledningen är det av yttersta vikt att alla elever får tydlig information om vad som krävs och flera lärare anger i gruppintervjun att de jobbar extra hårt med de svagare eleverna för att de också ska förstå kunskapskraven. En lärare säger dock i enskild intervju att en elev på E-nivå kan ha svårt att förstå vad kunskaper motsvarande C-nivå innebär.

Engelska

Intervjuad lärare i engelska anger att hon ger kontinuerlig formativ bedömning under lektionstid, bland annat genom tips på hur eleverna kan utvecklas, exempelvis genom att se engelskspråkiga filmer med engelsk text. Även när det gäller muntliga framträdanden får eleverna råd som att försöka hålla ögonkontakt med sin publik, att träna uttal av svåra ord eller att förbereda de andra eleverna genom att göra en ordlista över de svåra ord som kommer att användas.

Undervisningen kan enligt läraren även ändras genom elevernas utvärderingar eller genom att det märks att inte alla elever förstår. Det kan, enligt intervjuad lärare, bland annat handla om olika grammatikmoment, som behöver tränas mer för att alla elever ska förstå.

Flertalet intervjuade elever anger att de ganska väl förstår kunskapskraven i engelska. Några elever menar dock att de innevarande termin ännu inte riktigt fått veta vad det är de ska lära sig och vad det är som krävs för de olika betygsstegen. Dessa elever har olika lärare i engelska.

Matematik

Intervjuad lärare i matematik anger att han bland annat använder sig av "mini-test" i kombination med repetition för att eleverna ska få kontinuerlig information om hur det går för dem och vad de kan utveckla. Under lektionerna ges eleverna också kontinuerlig feedback genom att läraren svarar på elevernas frågor eller förklarar hur en uppgift ska genomföras. Läraren använder sig också av en "mentometer", där eleverna i fem steg får svara hur de upplevde lektionen. Från "ja, det var lätt" till "nej, det var svårt". Utifrån elevernas svar förändras undervisningen. "Om många svarar "det var svårt" får jag jobba lite mer med det avsnittet, om många svarar "det var lätt" så kan jag gå vidare nästa lektion, säger intervjuad matematiklärare. Flertalet intervjuade elever säger sig vara nöjda med matematikundervisningen oavsett vilken lärare de haft. De tycker att de tydligt får veta vad som krävs för högre betygssteg och att lärarna tydligt med exempel visar på hur elevlösningar för olika betygssteg kan se ut.

Svenska

Enligt intervjuad lärare i svenska har svensklärarna arbetat med kunskapskraven och de olika förmågorna för att eleverna ska förstå vad de innebär. Exempelvis har lärarna gjort förklaringstexter till de olika kunskapskraven i svenska i tabellform för att underlätta elevernas förståelse av dessa.

Intervjuad lärare i svenska har även gjort en tabell för samtliga kunskapskrav i svenska. Varje elev får sin egen tabell där läraren, för varje kunskapskrav, skriver in vad eleven har presterat och på vilken nivå. Efter varje uppgift får eleverna också feedback i form av kommentarer i skolans digitala system, *"Jag skriver tre bra saker och tre saker som kan utvecklas"*, säger samma lärare. Enligt henne är det viktigt att eleverna ges tillfälle att lära sig innan de bedöms. Bland annat får eleverna ibland i uppgift att skriva en uppsats som inte betygssätts. Eleverna får kommentarer av läraren och får sedan skriva om och lämna in igen till läraren. Detta i syfte att lära sig utan att känna att de måste prestera för att bli bedömda. En av de intervjuade eleverna säger: *"Efter en uppsats eller ett prov som jag har fått betyg på så förklarar läraren både muntligt och skriftligt varför jag fått ett visst betyg och vad som krävs för ett högre betyg, till exempel skriv mer utförligt eller skriv lite svårare ord"*.

Läraren beskriver också hur hon förändrar undervisningen om hon märker att eleverna tycker att ett visst moment är svårt. *"Då anpassar jag mig efter det och så tränar vi mer på det"*, säger hon.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att skolans arbete med att ge eleverna kontinuerlig formativ bedömning för att stärka elevernas kunskapsutveckling håller en god kvalitet och är väl fungerande. Flertalet elever uppger att de får tydlig information om hur de ligger till och vad som krävs för att de ska nå de högre betygsstegen.

1.2 Är kunskapskraven styrande för lärarens bedömning?

Här undersöks hur läraren/skolan arbetar för att lärarens bedömning och betygssättning ska uttrycka i vad mån den enskilde eleven har uppnått de nationella kunskapskrav som finns i engelska, matematik respektive svenska och tar utgångspunkt i de ämnesspecifika kunskapskrav som finns för olika betygsteg. Här undersöks också om lärarna samverkar och sambedömer elevernas arbeten för att öka följsamheten till kunskapskraven och därmed likvärdigheten i bedömning och betygssättning.

Av läroplanen framgår att läraren vid betygssättningen ska utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till de nationella kunskapskraven. I skollagen finns bestämmelser om att betyg ska sättas på varje avslutad kurs i gymnasieskolan.

Av forskning och erfarenhet framkommer att samverkan mellan lärare och att lärare sambedömer elevers arbeten förbättrar förutsättningarna för att bedömningen och betygssättningen ska bli likvärdig.

Allmänt

Enligt rektorn arbetar skolan aktivt och kontinuerligt med kunskapskraven. Hon menar att det är viktigt att hålla diskussionen kring bedömning levande och att det är viktigt att lärarna samverkar i bedömningsfrågor. Hon vill vidareutveckla sambedömningen med de andra skolorna inom koncernen så att fler lärare deltar. Inför terminsstart diskuterar lärarna hur kunskapskraven och betygskriterierna ska tolkas/konkretiseras och hur dessa ska förklaras för eleverna. Det är tydligt uttalat i skolan att eleverna ska förstå syftet med olika uppgifter och vad det är de förväntas lära sig.

Lärarna bekräftar att de arbetar på det sätt som rektorn förklarar och att kunskapskraven är styrande för deras undervisning.

Även eleverna bekräftar detta till stor del, även om det tycks finnas kurser/lärare där enstaka intervjuade elever inte kan påminna sig om att de fått se kunskapskraven eller har förstått vad som krävdes av dem. *"Vi fick inte veta särskilt mycket om det"* säger en enskilt intervjuad elev. En annan intervjuad elev säger dock, *"Jag har aldrig haft så bra koll på kunskapskraven som jag har nu"*. Och *"nu i trean är vi nästan trötta på det där med kunskapskrav, vi hör jämt om dem"*, säger en annan elev i gruppintervjun. Flertalet intervjuade elever tycker att bedömningen mellan lärarna är likvärdig och inga exempel ges på att det skulle vara lättare att få ett högre betyg för vissa lärare eller i vissa kurser.

Engelska

Intervjuad lärare i engelska menar att bedömning är en svår uppgift och att det är viktigt att eleverna förstår vad de olika betygsstegen står för. Hon använder sig bland annat av exempeltexter som eleverna får läsa, diskutera och bedöma utifrån kunskapskraven. Engelsklärarna samverkar via ämneslaget som träffas en gång i månaden. Det är även tänkt att lärarna ska sambedöma nationella prov med lärare på de två andra JENSEN gymnasieskolor som finns i samma region. Men det blev enligt intervjuad engelsklärare inte av föregående läsår på grund av sjukdom.

Flertalet intervjuade elever bekräftar att de har fått läsa exempeluppsatser och bedöma dessa för att träna sig att förstå vad som krävs för olika betygssteg. En elev beskriver också hur läraren förklarar och exemplifierar de olika progressionsorden i kunskapskraven som exempelvis *"utförligt"* och *"nyanserat"*.

Matematik

Intervjuad matematiklärare anser att kunskapskraven måste vara tydliga för eleverna. Han tydliggör dem för eleverna bland annat genom att beskriva hur en uppgift kan lösas på olika nivåer. Han använder också exempeluppgifter för att eleverna ska förstå hur lösningar för olika betygssteg kan se ut. Oftast visar läraren eleverna det centrala innehållet inom ett arbetsområde först, för att sen förklara kunskapskraven.

Matematiklärarna samverkar enligt intervjuade lärare på olika sätt. Lärarna har sambedömningstid varje vecka och de sitter också i samma arbetsrum. Lärarna använder varandras prov i viss utsträckning och sambedömer de nationella proven med två andra JENSEN gymnasieskolor.

Flera elever bekräftar att de tydligt vet vad som krävs för de olika betygsstegen. Men enstaka andra elever är av en annan åsikt och tycker inte att de vet vad som krävs. En elev säger: *"Jag tror att han [läraren] visade kunskapskraven en gång per termin"*. Dessa elever har haft olika matematiklärare.

Svenska

Enligt intervjuad svensklärare så börjar hon varje kurs med att gå igenom kursens syfte och det centrala innehållet för att eleverna ska förstå *"vad kursen går ut på"*. *"Sen tittar vi på kunskapskraven och jag planerar tillsammans med eleverna"*, säger samma lärare.

De tre svensklärarna samverkar på olika sätt, bland annat jämförs texter och man håller på att bygga upp en bank med elevexempel för de olika betygsstegen.

Även sambedömning förekommer på olika sätt, vid tveksamma fall läser lärarna uppsatser från andra lärares elever. Enligt intervjuad lärare har man också försökt komma ifrån det faktum att bedömningen påverkas av att läraren vet

vilken elev det är som har skrivit en uppsats. Detta görs bland annat genom avkodning så att läraren inte vet vilken elevs uppsats som rättas. Även den muntliga delen av de nationella proven försöker lärarna sambedöma genom att två lärare lyssnar på eleverna. Enligt läraren är man "rörande överens" när det gäller bedömningsfrågor.

Intervjuade elever vittnar om att det ibland är svårt att förstå de nationella kunskapskraven men att läraren på ett tydligt sätt förklarar kunskapskraven via exempelvis elevtexter eller genom att beskriva vad de olika progressionsorden står för.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att kunskapskraven är styrande för lärarnas bedömningar. Kunskapskraven diskuteras mycket av lärarna och stor vikt läggs vid att eleverna ska förstå dessa. Flertalet intervjuade elever är väl medvetna om kunskapskravens innehåll även om det finns enstaka elever som inte tycker att det fått riktigt lika bra information om kunskapskraven i samtliga ämnen.

1.3 Nyttjar läraren vid betygssättningen all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kunskapskraven och gör en allsidig bedömning av dessa kunskaper?

Här undersöks om läraren vid bedömning och betygssättning nyttjar all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kunskapskraven. Bland annat om lärarna använder sig av ändamålsenliga bedömningsformer som ger eleverna goda möjligheter att visa sina kunskaper på olika sätt. Här undersöks också hur nationella prov används för att bedöma elevernas kunskaper i förhållande till kunskapskraven och som stöd för betygssättningen.

Av gymnasieförordningen framgår att nationella prov ska användas som stöd för betygssättningen i gymnasieskolan.

För att öka den tillgängliga informationen om elevers kunskaper i förhållande till kunskapskraven kan bedömningstillfällen vara av olika slag, till exempel praktiska arbetssituationer, klassrumsdiskussioner, rollspel, laborationer och prov. Varierade bedömningsformer är ett sätt att minska felkällors påverkan på bedömningar.

Allmänt

Enligt lärarna används överlag varierade redovisningsformer i de olika ämnena exempelvis prov, uppsatser, muntliga redovisningar, diskussioner, inlämningsuppgifter, kortförhör etc. Enligt flera intervjuade lärare varierar också redovisningsformerna efter årskurs. I årskurs 3 kan det till exempel vara högskoleförberedande uppgifter såsom att sammanställa enkätresultat. *"Sånt som de kanske stöter på i högskolan"*, säger en lärare.

Eleverna bekräftar i stort lärarnas utsagor om varierade redovisningsformer och samtliga elever säger också att lärarna anstränger sig för att ta reda på all tillgänglig information om deras kunskaper. Ett exempel på detta är enligt eleverna att svenskläraren var med på lektionen i företagsekonomi och bedömde svenskdelen när de höll ett muntligt föredrag.

Både flertalet elever och lärare vittnar om att eleverna har stora möjligheter att påverka redovisningsformerna. Flera exempel ges från både elev- och lärarhåll att flera redovisningsformer för samma uppgift ibland används, det vill säga att eleverna får välja den form som passar dem bäst. Exempel på detta ges bland annat i ämnena naturkunskap, historia och svenska. Rektorn ger även exempel på att hon har påverkat redovisningsformer genom att diskutera alternativa redovisningssätt med undervisande lärare då de visat sig vara för enformiga i någon kurs.

Intervjuade lärare uppger att de använder de nationella kursproven som stöd för betygssättning. Det finns dock, enligt intervjuade elever, relativt stora skillnader i hur stor betydelse lärarna tillmäter de nationella kursproven vid betygssättning. Enligt eleverna säger lärarna alltifrån: *"det du får på nationella provet, det får du i slutbetyg"*, *det nationella provet kan bara höja inte sänka"*, *"ett prov bland alla andra, 25 % av kursen"*. En elev säger, *"Det gick inte så bra för mig på nationella provet så då fick jag bara ett E i slutbetyg"*, eller motsatsen som en annan elev vittnar om, *"Jag fick ett F på det nationella provet men då sa X [läraren] att det inte spelade någon roll så jag fick ett E i alla fall"*. Intervjuade lärare och skolledningen bekräftar att de känner igen vissa av elevernas utsagor. Den variation som intervjuade elever vittnar om tyder på att skolan behöver fördjupa diskussionen kring de nationella kursproven och vilken betydelse dessa ska tillmätas i betygssättningen.

Engelska

I ämnet engelska använder intervjuad lärare en variation av examinationsformer. Eleverna upplever att muntliga prestationer på lektioner och vid examinationer är ett viktigt bedömningsunderlag i ämnet.

Bedömningstillfällen som prövar samma kunskaper återkommer flera gånger, vilket ger eleverna möjligheter att visa sina kunskaper och kunskapsutveckling under hela kursen.

Enligt intervjuad engelsklärare utgör det nationella kursprovet en viktig del i bedömningen.

Matematik

Lärarna i matematik söker nå variation i examinationsformerna, exempelvis prov men också kortförhör, inlämningsuppgifter, rapportskrivande och projekt beroende på kurs. Muntliga bedömningar är inte så vanligt förekommande och enligt intervjuade lärare finns det vissa kurser/områden där muntlig redovisning inte lämpar sig.

Enligt intervjuade elever är matematik ett ämne där de anser att variationen i redovisningssätt tenderar att vara något mindre än i de andra ämnena, men att det ligger i ämnets natur. *"Jag tycker om prov i matte, det är det man har tränat på i boken"*, säger en elev.

Intervjuad lärare i matematik tillmäter det nationella provet ganska stor vikt. Läraren är delvis kritisk till de nationella kursproven eftersom man inte riktigt vet hur stor vikt de ska tillmätas.

Svenska

I svenska är variationen i bedömningstillfällena stor och eleverna anser att de får flera chanser att visa sina förmågor under kursens gång. En elev säger, *"I svenska redovisar vi aldrig på samma sätt, det är olika varje gång"*.

Enligt intervjuad lärare i svenska är det viktigt att eleverna får visa sina kunskaper på olika sätt och säger till eleverna. *"Nu ska du lära dig det här, du ska inte kunna det än. I maj/juni ska du vara på topp"*.

Enligt intervjuad lärare är det nationella kursprovet ett prov bland alla andra. Läraren brukar göra ett liknande prov tidigare under kursen så att eleverna får träna och vänja sig vid det nationella provets form.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att lärarna vid bedömning och betygssättning tar hänsyn till all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kunskapskraven och gör en allsidig bedömning av

dessa kunskaper. Skolan kan dock utveckla kvaliteten i arbetet med bedömning och betygssättning. Ett led i detta fortsatta utvecklingsarbete är att skolan fördjupar diskussionen kring hur de nationella kursproven används i arbetet med bedömning och betygssättning.

1.4 Hur arbetar läraren för att eleverna ska känna förtroende för bedömning och betygssättning?

Här undersöks hur lärarna arbetar för att eleverna ska känna förtroende för bedömning och betygssättning. Detta kan bland annat ske genom att låta varje elev få tillfälle att utveckla förmågan att bedöma egna och andras resultat. Här undersöks också hur lärarna kan förklara för eleverna syftet med de aktiviteter som sker, vilka kunskaper eleverna ska ges möjlighet att utveckla samt på vilket sätt de ska få visa sina kunskaper.

Enligt läroplanen är skolans mål att varje elev kan bedöma sina studieresultat och utvecklingsbehov i förhållande till kraven för utbildningen. Skollagen anger att barn och elever ska ges inflytande och kunna påverka utbildningen. Enligt Skolverkets allmänna råd bör lärare se till att eleverna förstår syftet med undervisningen och vilka kunskaper eleverna ska ges möjlighet att utveckla samt hur de ska få visa sina kunskaper. Vidare anges att lärarna ska använda sig av effektiva rutiner och former för dokumentation som väl återspeglar elevernas kunskaper och ger grund för kommunikation av bedömning med elever samt inte innehåller integritetskänsliga uppgifter.

Forskning och erfarenhet visar att elevernas förståelse och acceptans av bedömning ökar om lärarna arbetar med kamratbedömning. Om lärarna använder strukturerade metoder för att försäkra sig om att eleverna uppfattar undervisningens syfte och de uppgifter som ska genomföras ökar elevernas möjligheter att tillägna sig kunskap.

Allmänt

Samtliga intervjuade elever uttrycker förtroende för lärarnas sätt att bedöma och betygssätta och de uppfattar betygen som rättvisa. De uppfattar att skolan är seriös och att det inte sätts "snällbetyg" vilket även bekräftas av lärarna. Alla de intervjuade eleverna vittnar också om att det alltid går att fråga lärarna om varför och på vilka grunder en viss bedömning har gjorts.

Eleverna säger också att det generellt är tydligt för dem varför de gör olika saker på lektionerna och vad de ska bedömas på.

Skolan har inga gemensamma rutiner eller modeller för själv- och kamratbedömning. Vissa intervjuade lärare och elever ger dock exempel på att detta förekommer mer eller mindre kontinuerligt. Rektorn anger att det är viktigt med kamratbedömningar och skolledningen har sagt att kamratbedömning ska ingå för eleverna, åtminstone i en kurs. Elevers självvärdering drivs inte som metod av skolledningen för att öka medvetenheten hos eleverna för betygssättningen.

Engelska

Några av de intervjuade eleverna kan påminna sig att de någon eller några gånger fått göra självbedömning eller kamratbedömning. Enligt lärarna görs det nog olika i olika kurser men säger också, "*vi pratar ofta om att det är bra*". Flertalet intervjuade elever har förtroende för bedömningen och betygssättningen inom ämnet.

Matematik

Enligt en matematiklärare är självvärderingar mer vanligt förekommande än kamratvärderingar, exempelvis rättar eleverna sina egna prov. Kamratvärderingar förekommer inte enligt eleverna, men flera elever vittnar om att de hjälper varandra. Flertalet intervjuade elever har förtroende för bedömningen och betygssättningen inom ämnet.

Svenska

Intervjuad lärare i svenska använder sig av både själv- och kamratvärdering men menar att det är ett område som skulle kunna utvecklas. Själv- eller kamratvärdering förekommer enligt vissa intervjuade elever. Flertalet intervjuade elever har förtroende för bedömningen och betygssättningen inom ämnet.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att lärarna arbetar för, och att eleverna känner förtroende för lärarnas bedömning och betygssättning. Elevernas förståelse kan dock ökas ytterligare genom att skolan i högre utsträckning involverar eleverna i att bedöma kvaliteter i egna och andras arbeten. Ett sådant arbetssätt ger ökade förutsättningar för eleverna att förstå skillnader i kvaliteter i uppgifter och hur de ska arbeta för att ha möjlighet att förbättra sina resultat.

2 Skapar rektor förutsättningar för kunskapsbedömning och betygssättning enligt styrdokumentet?

2.1 Hur ger rektor stöd till enskilda lärare och stödjer lärares samarbete om bedömning och betygssättning?

Här undersöks hur rektorn arbetar för att stödja lärarna i deras arbete med att bedöma elevernas kunskaper samt hur rektor tar ansvar för att betyg sätts enligt bestämmelserna.

Enligt läroplanen har rektorn ett särskilt ansvar för att personalen får relevant kompetensutveckling. Skolverkets allmänna råd anger att lärare tillsammans regelbundet bör analysera och diskutera hur olika elevprestationer bedöms i förhållande till kunskapskraven. Rektor bör skapa förutsättningar för lärarnas arbete med likvärdig bedömning och betygssättning. Vidare bör rektor skapa förutsättningar för och stödja lärarna i arbetet med att utveckla effektiva former och rutiner för dokumentation och samordna formerna för dokumentation och information inför utvecklingssamtalet.

Rektorn stödjer skolans lärare i arbetet med bedömning och betygssättning på olika sätt. Särskilda arbetsdagar har ägnats åt bedömning och betygssättning. Ämneslagen träffas en gång i månaden och då finns bedömning och betygssättning på dagordningen. Lärarna byter nationella prov med varandra och med andra Jensengymnasier i samma region, d.v.s. med gymnasieskolorna inom koncernen i Linköping och Örebro.

Vid rekrytering lägger skolan, enligt både rektorn och flera av de intervjuade lärarna stor vikt vid hur presumtiva anställda ser på vad kunskapskraven står för, hur kursplanerna är uppbyggda och hur väl insatta de verkar vara i dessa. Vid anställning är skolan tydlig med vad som krävs och vad man förväntar sig av den nyanställda, bland annat inom området bedömning och betygssättning. Varje nyanställd lärare får en "kulturcoach" som ska se till att den nyanställda förstår och sätts in i hur skolan arbetar, bland annat att de kunskapskrav som ska bedömas ska medfölja elevernas uppgifter. Ofta gör coach och lärare de första elevuppgifterna tillsammans. Kulturcoachen finns med den nyanställda hela det första året.

Rektorn gör regelbundna lektionsbesök och ger återkoppling på lektionens innehåll till respektive lärare. Rektor granskar också genom stickprov de uppgifter och bedömningar samt tillhörande återkoppling som lärarna ger till elever i skolans digitala system. Det finns också, enligt skolledningen, uttalat att varje förmåga ska testas minst två gånger under varje kurs.

Enligt rektorn finns det inte ett lika tydligt system för att säkerställa att alla lärares undervisning utgår från kunskapskraven. Vid signaler från elever gör rektorn riktade insatser för att följa aktuell lärares undervisning. Diskussioner om lärarnas undervisning inklusive bedömningspraxis och betygssättning sker också individuellt i samband med medarbetarsamtal.

Enligt intervjuade lärare råder ett öppet klimat på skolan och man lyfter ofta bedömningsfrågor med kollegor och skolledning. Mer strukturerade diskussioner förs också i ämneslag för att öka samsynen. Exempelvis, som redan nämnts i avsnitt 1.1, har lärarna i svenska tillsammans diskuterat värdeorden i kunskapskraven och försökt skapa en gemensam förståelse för innebörden i begreppen. Lärarna utbyter kontinuerligt erfarenheter med varandra och tycker att de har stort stöd av varandra. Skolans lärare har också deltagit i en koncern-gemensam fortbildning kring formativ bedömning, benämnd bedömning för lärande (BFL).

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att rektorn ger stöd till enskilda lärare och stödjer lärares samarbete om bedömning och betygssättning.

2.2 Hur arbetar skolan i sitt kvalitetsarbete med frågor rörande bedömning och betygssättning?

Här undersöks hur rektor tar ansvar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till nationella mål och om lärarna systematiskt och kontinuerligt utvärderar i vilken mån de bedömnings- och dokumentationsformer som används är ändamålsenliga.

Enligt skollagen ska kvalitetsarbete på enhetsnivå genomföras under medverkan av lärare, övrig personal och elever. Rektorn har enligt läroplanen som pedagogisk ledare för skolan ansvar för skolans resultat. Enligt Skolverkets allmänna råd bör rektorn tillsammans med lärarna systematiskt och kontinuerligt följa upp och utvärdera de rutiner och former för dokumentation som används så att de är effektiva och ändamålsenliga för ett systematiskt kvalitetsarbete. Rektorn bör skapa rutiner för hur kvalitetsarbetet ska bedrivas på enheten. Enligt Skolverkets stödmaterial "Kunskapsbedömning i skolan" kan den information som läraren samlar in för att bedöma elevernas kunskaper, i syfte att kunna ge god återkoppling (formativ bedömning), även tjäna till att utveckla undervisningen.

Skolan har tydliga rutiner för hur elevresultaten ska följas upp. Alla resultat analyseras i ämnesgrupperna och utifrån dessa analyser identifieras utvecklingsområden och framgångsfaktorer. Rektorn begär in sammanställningar av kursbetyg i förhållande till nationella prov och vid stora skillnader får undervisande lärare förklara vad dessa beror på. I samtliga kurser tittar rektorn även på de prognosbetyg som varje lärare lämnar in en gång i månaden och om det finns stora variationer. Om det är många elever som riskerar att inte uppnå lägst betyget E samtalar rektorn med undervisande lärare.

Skolan använder sig också av "Best Practise" och sprider goda exempel genom att lärare får berätta om dessa vid särskilda utbildningsdagar.

Kurserna utvärderas genom enkäter till eleverna. Lärarna tar del av resultatet för sina respektive kurser. Tanken är att varje lärare ska diskutera enkätresultaten med sina elever i syfte att kunna förbättra undervisningen. Enligt eleverna gör flertalet lärare detta. Flertalet intervjuade elever har också märkt att lärarna försöker utveckla sin undervisning och bedömningen av dem, utifrån de synpunkter som kommit fram i enkäterna.

Skolans lärare har inga gemensamma rutiner för att utvärdera om bedömningsformer och dokumentationsformer är ändamålsenliga. Som nämnts under punkt 2.1 följer rektorn genom stickprov i det digitala konferenssystemet hur lärarna bedömer och återkopplar till elever.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att det i JENSEN gymnasium Västerås finns rutiner för att på skolnivå följa upp resultat i olika ämnen. Rektorn följer upp varje lärares sätt att bedöma och dokumentera elevers kunskapsutveckling och ger vid behov återkoppling. Lärarna arbetar också individuellt med att följa upp och dokumentera elevers kunskapsutveckling.

Syfte och frågeställningar

Skollagen anger allmänna bestämmelser om betygssättning. I skolförordningens 6 kapitel och i gymnasieförordningens 8 kapitel finns bestämmelser om betygssättningen i grund- respektive gymnasieskola. Rektor har ansvar för att betygssättning sker enligt skollagen och andra författningar. Skolverket förordar att lärare kontinuerligt analyserar de kunskaper som elever visar utifrån vad som behandlats i undervisningen. Lärarna bör också använda sig av ändamålsenliga bedömningsformer som ger eleverna goda möjligheter att visa sina kunskaper på olika sätt. Skolinspektionen framhåller i en forskningsöversikt den formativa bedömningen samt kollegiala samtal om mål, värderingar och bedömningar av resultat som framgångsfaktorer. Olika gransknings- och tillsynsrapporter samt utvärderings- och forskningsrapporter visar att det är oklart på vilka grunder bedömningar görs och betyg sätts.

Denna kvalitetsgranskning syftar till att bedöma likvärdighet och kvalitet i betygssättningen i ett antal grund- och gymnasieskolor. Granskningen fokuserar på betygens avspeglning av elevernas kunskap och hur skolorna använder de nationella proven för att styra sin betygssättning mot ökad likvärdighet inom ämnena engelska, matematik och svenska.

De centrala frågeställningarna är:

- Beslutar lärare om betyg med utgångspunkt i de krav som anges i styrdokumentet?
- Skapar rektor förutsättningar för kunskapsbedömning och betygssättning enligt styrdokumentet?

Metod och material

Projektet har i huvudsak använt dokumentstudier och intervjuer för att få underlag för att besvara projektets frågeställningar. Dokumentstudier har gjorts av offentlig statistik avseende de ingående skolornas resultat i form av betyg och resultat på nationella prov. Även dokument från de representerade skolorna har studerats, bland annat en av rektor upprättad verksamhetsredogörelse. Andra dokument från skolorna som har studerats är exempel på underlag vid olika bedömningstillfällen och dokumentation om elevers kunskapsutveckling.

Vid varje skolbesök har intervjuer genomförts med elever i årskurs 9 alternativt elever i gymnasieskolan (både individuellt och i grupp), lärare (både individu-

ellt och i grupp) samt rektor. Besöken har avslutats med en återkoppling till rektor och lärare kring inspektörernas preliminära bedömningar.

Vid JENSEN Gymnasium intervjuades, förutom skolans rektor, en av två biträdande rektorer, tolv elever och sju lärare.

Skolinspektionens omrättning av nationella prov

År 2013 har Skolinspektionen omrättat 31 800 elevlösningar av nationella prov på delprovsnivå från 461 skolor. Ett slumpmässigt urval av elevlösningar gjordes vid omgång 4 bland de obligatoriska proven i grundskolan och gymnasieskolan. Proven omfattar ämnena svenska/svenska som andraspråk för årskurs 6 och ämnena engelska, matematik, svenska/svenska som andraspråk och de naturorienterande ämnena biologi, fysik och kemi i årskurs 9. I gymnasieskolan omfattar urvalet kursproven i Engelska 5, Matematik 1a, 1b och 1c och Svenska 1/svenska som andraspråk 1. Urvalet genomfördes på ett sådant sätt att erhållna resultat skulle vara representativa dels på nationell nivå per ämne och årskurs, dels på skolnivå för de utvalda skolorna i ämnena engelska, matematik och svenska/svenska som andraspråk i årskurs 9 i grundskolan och gymnasieskolan.

490 skolor kontaktades och ombads skicka in kopior av rättade elevlösningar till Skolinspektionen. Den ursprungliga rättningen och annan information som kunde leda till identifiering av enskilda elever togs bort. Drygt 140 ämnesutbildade och erfarna lärare kontrakterades för att rätta om proven. Resultat från omrättningen jämfördes med skolans ursprungliga rättning.